

چکیده مقالات

سومین همایش ادبیات کودک

(شعر کودک و نوجوان)

اردیبهشت ۱۳۹۰، دانشگاه شیراز

مرکز مطالعات ادبیات کودک دانشگاه شیراز

بررسی شعر پریا از احمد شاملو از دیدگاه تحلیل گفتمان انتقادی
کاربرد زبان کودکانه و دیگر عناصر زبانی در پوشیده گویی و بیان
غیرمستقیم

دکتر شهرلا شریفی^۱

زهرا حامدی شیروان^۲

تحلیل گفتمان که امروزه به گرایشی میان رشته‌ای در علوم اجتماعی تبدیل شده است از اواسط دهه ۱۹۶۰ تا اواسط دهه ۱۹۷۰ ریشه در جنبش انتقادی ادبیات، زبان‌شناسی، هرمنوتیک و تبار‌شناسی و دیرینه‌شناسی میشل فوکو دارد. این اصطلاح (تحلیل گفتمان) را نخستین بار زبان‌شناس معروف انگلیسی زلیک هریس به کار گرفته است. در تحلیل گفتمان معمولاً سعی می‌شود به تحلیل لایه‌های زیرین و پنهانی متون پرداخته شود.

در این پژوهش سعی شده است در چارچوب تحلیل گفتمان انتقادی و بهره‌گیری از برخی مؤلفه‌های مطرح شده در رویکرد نورمن فرکلاف چون انتخاب واژگان، استعاره کنایه و مجاز تأثیر و نقش این مؤلفه‌ها در میزان صراحة یا پوشیده گویی و ابهام در شعر «پریا» از احمد شاملو نشان داده شود. در بررسی شعر مشاهده شد که شاعر از آنجایی که نمی‌توانسته سخن

(۱) استادیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد

(۲) کارشناس ارشد زبان‌شناسی از دانشگاه فردوسی مشهد، مدرس دانشگاه پیام نور مرکز بجنورد

خود را مستقیماً بر زبان آورد، برای بیان غیر مستقیم و پوشیده اوضاع و احوال اجتماعی جامعه زمان خود و پیام‌های سیاسی و اجتماعی از واژگان زبان کودکانه، زبان عامیانه و همچنین عناصر زیبایی شناسانه‌ای چون استعاره، کنایه و مجاز بهره برده است؛ ضمن اینکه گاهاً تاثیر بیان پوشیده و غیرمستقیم بیشتر از حالت مستقیم است. بنابراین این عناصر و مؤلفه‌ها علاوه بر نقش زیبایی‌شناسانه خود می‌توانند نقش‌های دیگری چون کمک به بیان غیر مستقیم و پوشیده نیز ایفا کنند. علاوه بر این نشان داده شد که رویکردهای تحلیل گفتمان انتقادی در بررسی اشعار و متون ادبی نیز بسیار کارآمد می‌باشند.

کلید واژه: پریا، احمد شاملو، تحلیل گفتمان انتقادی، پوشیده گویی.